

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

ואתחנן – שבת נחמו
גליון מט (רמח)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עווענט • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים וארבע לבריאה

בס"ד עש"ק פ' ואתחנן תהי' שנת דברי משיח

ת ו כ ו ה ע נ ל נ י ם

ר מ ב " ם

שליחות אחר שנשתטה המשלח ד

ש ל ח ו ת

גר מעכב לאכול בקדשים אם זה חיסרון בהגברא ט
מילה וטבילה מהוה הגירות אבל הקרבן הוא חיוב בפ"ע ... יב
מילה וטבילה לפני הרצאת הקרבן יג
גר בלי קרבנו האם מותר בבת ישראל יד
גרות בזמן היתר הבמות דנוב וגבעון טו
לע"ל יהי' גר מותר באכילת קדשים גם בלי קרבנו טו
למה יתחייב הגר להביא קרבנו לע"ל טו
אבני מזבח שנפגמו יז

ש ו נ ו ת

מקומות שנזכר בהם זמן אמירת מאמרים בעת"ב (גליון) ... יז
תפילין הוא קו התפילה יח
המאמר ויטע אשל וגו' יט
הפועל על ר"ה מפאריטש לנסוע לישובים יט
"אדמו"ר ז"ל" אי קאי על אדה"ז או על אדהאמ"צ כ
רשימת מאמרים שנרשמו ע"י אדה"ז בעצמו כא
כלים, אם הם בבחי' גבול כג

ר מ ב " ס

א. הרמב"ם בפ"ב מהלכות גירושין הל' ט"ו כתב וז"ל: "אמר כשהוא בריא כתבו ונתנו גט לאשתי ואח"כ נבעת ממתינין עד שיבריא וכותבין ונותנין לה. ואין צריך לחזור להמלך בו אחר שהבריא ואם כתבו ונתנו קודם שיבריא הרי זה פסול". ע"כ.

ובמשנה למלך כתב "ואם כתבו ונתנו קודם שיבריא ה"ז פסול א"ה על מה שתמה מרן בכ"מ דבגמ' משמע דבטל נמי הוי תירץ מרן זקני בספר גט פשוט סימן קכ"א ס"ק י' דע"כ לא פסול אלא מדרבנן דאל"כ פסק שליחות הבעל וכיון שכן לכשישתפה אמאי אי"צ לאימלוכי בי' ע"ש באורך כו"ל. ע"כ.

היינו דמבואר דהרמב"ם קסבר דאם בשעת מינוי השליח לגירושין ה' פיקח ועד שהשליח מסר הגט לידי האשה השתטה, הגט כשר מהתורה רק פסול מדרבנן מטעם גזירה שלא יאמרו שוטה מגרש.

אך בטור אהע"ז סי' קכ"א כתב וז"ל: "ה' בריא בשעה שצוה לכותבו ואח"כ אחזו החולי אין כותבין אותו בעודו בחליו ואם כתבוהו ונתנוהו בחוליו אינו כלום".

וכן בש"ע ב"י סי' קכ"א סעיף ב' כתב וז"ל: "ה' בריא בשעה שצוה לכותבו ואח"כ אחזו החולי אין כותבים אותו בעודו בחליו כו"ל".

היינו דהטור והש"ע פליגי על הרמב"ם וסברי דאף אם ה' הבעל בשעת מינוי השליחות פקח אם השתטה לפני שהתקבל הגט ליד האשה אינו גט אף מהתורה.

והנה הקצות החשן בסי' קפ"ח ס"ק ב' וכן בחתם סופר על הש"ס גיטין ע' ע"כ ד"ה ור"י מבארים מחלוקת הרמב"ם והטור וז"ל בקצות: "מי אזלינן בתר מעיקרא ובשעה שעשאו שליח פקח ה' ועומד במקום המשלח או אזלינן בתר בסוף והרי בשעת גמר שליחות נשתטה המשלח ובטלה השליחות". ע"כ.

ובפרי חדש על אתר בס"ק ב' הוסיף בביאור (מהמשך דברי הקצות שיובא לקמן גם משמע כך) "דכיון דבשעה שצוה לכתוב ה' בדעתו ועשה שליח במקומו השליח הוי במקום הבעל ואף שנשתטה בשעת כתיבה ונתינה אין בכך כלום אלא דמדרבנן מיפסיל שלא יאמרו דשוטה מצי מגרש כו"ל. ע"כ.

היינו דמבואר דהרמב"ם קסבר דאזלינן בתר מעיקרא, ומעיקרא הוי המשלח פיקח והשליח הוי המגרש במקום הבעל ולכן אף אם נשתטה קודם שיתן השליח הגט לידי האשה הוי גט כיון שהשליח הוא המגרש והשליח הוי בר דעת.

וכדכתב באכנ"י נזר אבן העזר סי' קצ"ט ס"ק ט' וז"ל:

"אך להרמב"ם דשניהם מה"ת הוי גט ואף שנחשב מעכשיו בשעה שעושה השליח ואז שוטה, חשבינן ליה כאילו עשה בדעת כמו שהשליח עשה בדעת".

ז"א דהיות והשליח הוא המגרש חשבינן למשלח כאלו שעשה בדעת כמו שהשליח עושה בדעת כיון שהשליח עומד במקום הבעל והוא המגרש.

והנה בקצות החשן מקשה לשיטת הרמב"ם דמן התורה הוי גט ואינו פסול אלא מדרבנן שלא יאמרו שוטה בר גירושין וז"ל: "אמנם אכתי צריך להתבונן לפי דעת הרמב"ם דלא מיבטיל שליחותי אפי' נשתטה בשעת גמר השליחות ומשום דכבר עמד השליח במקום בשעה שעשאו א"כ הא דתנן פ"ק דגיטין האומר תנו גט זה לאשתי שטר שחרור לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה ואמאי נימא כבר עמד השליח במקום המשלח דהא גוסס או נשתטה נמי אין במעשיהם כלום ואמרינן כבר נעשה כמותו. ובתוס' שם פ"ק דגיטין (דף י"ג) ז"ל וקמ"ל דאין גט לאחר מיתה אע"ג דבהדיא תנן פ' מי שאחזו דאין גט לאחר מיתה הכא איצטריך לאשמועינן דאע"ג שמינה המגרש השליח בחייו לא חשיב להיות כמותו לאחר מיתה כאלו הוא עצמו קיים אלא חשיב גט לאחר מיתה עכ"ל כו' והיא גופה קשיא דלמה לא יהי' השליח כמותו לאחר מיתה כיון דכבר נעשה שליח בחייו וגוסס נמי הרי הוא כמת לדעת כמה פוסקים ואפ"ה כל שמינה אותו השליח קודם שהי' גוסס דהשליח במקומו אפי' אחר שנעשה גוסס כו'".

היינו דמקשה הקצות דמדוע איתא במשנה האומר תנו גט זה לאשתי שטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה והלא עמד השליח במקום המשלח דהא גוסס או נשתטה אין במעשיהם כלום ואעפ"כ אמרינן דנשעה כמותו כיון שמינה את השליח כשהי' פיקח ומחיים ולכן נעשה כמותו אף לאחר שנשתטה ולאחר שנהי' גוסס וא"כ למה לא יהי' השליח לאחר מיתה כיון שכבר מינהו שליח בחייו וכמו גוסס שנחשב כמת ואעפ"כ אם מינהו לשליח קודם שהי' גוסס השליח הוי במקומו אף לאחר שנעשה גוסס.

ומתרץ הקצות ששלוחו של אדם כמותו מועיל אפי' אחר מותו היות שמינהו מחיים אבל במקרה שהאומר תנו גט זה לאשתי שטר שחרור לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה אע"פ שאהני שליחותו גם לאחר מיתה כיון דהוא עצמו אילו רצה לשחרר עבדו לאחר שמכרו לאחרים אינו מועיל אפי' באם קודם עשה שליח למסור שטר שחרור לעבד ולפני שהשליח מסר שטר שחרור מכרו לאחרים, השליח לא יכול לשחררו כיון שהבעה"ב ג"כ אין לו רשות בו וכאחר הוא וכן הוא וכן באשה כיון דמיתת הבעל מתירה והאשה אינה קשורה לבעל ומש"ה לא אמרינן שלוחו כמותו כיון שהבעל ג"כ אין לו רשות וקשר כלל לאשה אבל בנשתטה או בגוסס כיון

שהם עד עבדו ואשתו אלא שמחוסר דעת ויד לגירושין ולכך השליח שכבר נעשה במקומו והשליח הלא בר דעת ולכך מהני השליחות.

ומוכיח הקצות כשיטתו לחלק דין גוסה ושוטה למיתה מרש"י פ"ק דגיטין דף י"ג דף ט' וז"ל: "במשנה שם לא יתנו לאחר מיתה וז"ל דגיטה לא הוי עד דמטי לידני וכי מטא לידני הא מית משחרר ופקעה לי רשותי עכ"ל. וכ"כ רש"י פ"ק דגיטין דף ט' ז"ל לא יתנו לאחר מיתה וכו' וכיון דמית קדים תו לא הוי שחרורו שחרור דנפקא לי רשותי מיני' וחייל עליו רשות יורשין והיינו כמ"ש כיון דכבר יצא מרשותי' ונכנס לרשות יורשין כו' ומדכתב רש"י טעמא משום דפקע רשותי' ונכנס לרשות יורשין מתנפוק לי' דלאחר מיתה ליכא משלח משמע דס"ל לי' לרש"י נמי כשיטת הרמב"ם בנשתטה קודם נתינה הוי שליחות ומתני' דלא יתנו לאחר מיתה משמע דאפ"ל מהתורה פסול".

היינו דמוכח מרש"י כשיטת הרמב"ם דלכך רש"י נצרך לומר דפקע לי' רשותי' וחייל רשות יורשין ואין אומר כפשוטו שבטלה השליחות כיון שהשליחות קיימת היות ומינהו מחיים. אז השליח נהי' המשחרר וכלפי השליחות לא משנה מה שלאח"ז מת אלא כיון שמת לא יתנו לאחר מיתה היות ופקע לי' רשותי' וחייל רשות יורשין. והקצות מוכיח כן גם מהגמ' גיטין דף כ"ט ע"ב וז"ל וכן נראה לענ"ד מוכח דאפ"ל אחר מיתת המשלח שליחות לא בטל ונכנס השליח החי במקומו דהא קי"ל בשליח שחלה דעושה שליח אחר וכמבואר בפ' כל הגט ואע"ג דשליח שני מכח שליח הראשון בא ושליח דראשון הוא מדכתב מוהר"ם פצאוה בסדר הגט דאם שליח הראשון מבטל שליחות השני הרי שליחות בטל ע"ש והובא בט"ז באהע"ז סי' קמ"א ועיין משנה למלך פ"ו מהל' גירושין וא"כ היכא דמת משלח הראשון היכי נותן שליח השני אלא וודאי דשליחות לא בטל אפ"ל אחר מות הראשון.

היינו דהקצות מוכיח מהא דאיתא בגמ' דאם חלה שליח ראשון עושה שליח שני ובמוהר"ם פאדאוה כתב דאם שליח ראשון מבטל שליחות השני השליחות בטלה, ובכ"ז איתא בגמ' דאם מת השליח הראשון לא בטל השליח השני. לכאורה מדוע השליח לא בטל והלא השליח הראשון מת וצריך להיות שתבטל השליחות אלא מוכח דשליחות לא בטל אפ"ל אחר מות הראשון כיון שהשליח הב' נהי' המגרש.

והנה באחרונים (כתב סופר גיטין יג, א. ועוד) מקשים על הקצות דבגמ' שם איתא דמלכתחילה קאמר ר"א דאם מת הראשון בטלו כל השלוחים שלאחריו (שמינה אותם וכן הלאה) כיון דס"ל דכולם במקום שליח הראשון קיימי וא"כ מילא כשמת המשלח לא יתנו לאח"מ אף שהשליחות קיימת היות ומינהו מחיים בכ"ז

מכיון שפקע האישות - שיצאה מרשות הבעל ולכך לא יתנו לאח"מ אבל כשמת שליח הראשון והמשלח בחיים ז"א שלא פקע האישות והשליחות קיימת מדוע כשמת שליח הראשון בטלו כולם והלא השליח האחרון הוא המגרש. ועוד צ"ל הא דאמר מבר"א שהא דאבא דקטנותא היא אטו אם מת הבעל מידי מששא אית בי' כוליהו מכח מאן אתו מכח הבעל קאתו איתא לבעל איתנייהו לכולהו כו' משמע דמודה דאלו כוליהו שלוחי' דשליח ראשון נינהו אם מת ראשון בטלו כולם וקשה כהנ"ל. וגם הא דדימה מר בר ר' אשי וקאמר אטו אם מת הבעל כו' קשה דמיתת הבעל שאני היות וכיון שמת פקעה האישות משא"כ כשמת השליח לא פקעה האישות, כו'.

ועוד קשה דהקצות הביא ראי' שאף לאחר מיתת המשלח לא בטל השליחות ומשום שהשליח עצמו נעשה בעלים למעשה זו מהגמ' דגיטין דף כ"ט ע"ב (דהובא לעיל) גבי שליח עושה שליח כו' אינו מוכרח כלל דאפ"ל דהא דלא בטל למר בכ"א השליח השני במיתת הראשון הוי היות והשני שלוחו של הבעל דעיקר הדין דשליח עושה שליח הוי משום שעושהו שלוחו של הבעל ולא שלא עצמו כדמשמע מלשון הגמ' כוליהו מכח בעל קאתו משמע דאם לא מכח בעל קאתו לא הי' מועיל השליחות לכאורה לפי הקצות אפי' אם נאמר דלא מכח בעל קאתו מהני השליחות כיון שהשליח הוא המגרש דמהגמ' לא רק דאין ראי' להקצות אלא מוכח להיפך.

והנה באחרונים (תפארת ירושלים למשניות להגאון מקוטנא ז"ל בפ"ד דגיטין אות ל"ד ובאור שמח בפ"ב מהלכות גירושין הל' ט"ו ועוד). ישנם המבארים מחלוקת הרמב"ם והטור בעשה שליח לגרש כשהוא פיקח ונשתטה אם מהני הגט מהתורה או לאו דלהרמב"ם מהני ולהטור לא מהני בחקירה הידועה אי אמרינן דגוף השליח נעשה כגוף המשלח או דרק הפעולה ומעשה השליח הוי כמעשה המשלח דהטור קסבר דרק הפעולה של השליח הוי כאילו פעל המשלח אז שפיר צריך שהמשלח יהי' בר דעת באותה שעה שעושה השליח אז נעשה כאילו פעל המשלח והמשלח הלא אינו בר דעת על כך לא מהני אבל הרמב"ם קסבר שהמשלח עושה השליח כגופו, וידו של השליח חשוב כידו של המשלח וממילא י"ל דכיון דכבר נעשה השליח בזמן שהמשלח הי' פיקח תו לא איכפת לן במשלח אם לאחר מכן נשתטה (ויעויין בכל זה בארוכה באפיקי ים ח"ב סימן מ"ד בד"ה והנה כבר כו').

והנה בשיחת שבעה עשר בתמוז ש.ז. (הנחה בלה"ק סי"ב) ביאר כ"ק אד"ש את הרמב"ם ברפ"ז מהלכות גירושין ה"ד שאתא שם "המביא גט... וחלה או נאנס משלחו ביד אחר וכן השני אם חלה משלחו ביד אחר, ואפילו מאה והאחרון שהגיע הגט לידו נותנו לה... ותתגרש בו אע"פ שמת (השליח) הראשון".

וז"ל בהנחה "ומקור הדברים בגמרא "אמר רב אשי אם מת ראשון בטלו כולן אמר מר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא היא

(בקטנותו אמר אבי שמועה זו שיש להשיב עלי', פרש"י שם) אילו מת בעל מידי מששא אית בהו, כולהו מכח מאן קאתו מכח בעל קאתו, איתי' לבעל איתנהו לכולהו, ליתא לבעל ליתנהו לכולהו". ופסק הרמב"ם כמר בר רב אשי.

כלומר כאשר שליח עושה שליח - ישנם ב' אפשריות בדבר (א) השליח מוסר לו רק את ה"שליח" שבו, ולא את כח המשלח, היינו שפעולתו של השליח השני היא בכחו של השליח הראשון ולא בכחו של המשלח, ולכן, כאשר מת השליח הראשון - נתבטלה שליחותו של השליח האחרון מכיון ששליחותו אינה אלא בכח השליח הראשון שמת. (ב) השליח מוסר לו את כל עניניו - גם את כח המשלח שבו, "שלוחו של אדם כמותו" כך ששליחותו של השליח השני אינה מכחו של השליח הראשון כי אם מכחו של המשלח עצמו. ולכן, גם אם מת השליח הראשון - קיימת השליחות, מכיון שהבעל קיים. ועפי"ז יש לבאר את דיוק לשונו של מר בר רב אשי כו' הא דאבא בקטנותא בשליחות כמה דרגות המעשה של השליח בלבד מתייחס למשלח עד לשליחות באופן שכל מציאותו של השליח היא דהמשלח". ע"כ.

היינו דמבואר דהא דקאמר בקטנותו ולאח"ז הא דקאמר מר בר רב אשי תלוי בחקירה אם שליח הוי כגופו וידו של השליח כהמשלח או שרק פעולת השליח מתייחסת למשלח.

אך לפי המבואר בקצות בשיתת הרמב"ם דפקח ונשתטה הוי גט כיון שהשליח הוא הבעלים על הגירושין - המגרש - ברגע שמינהו לשליחות כשהי' פיקח וא"כ לא איכפת במה שנשתטה כיון שהשליח הוא המגרש קשה דלפי מה שבאר כ"ק אד"ש את הרמב"ם דאף כשמת שליח הראשון השליחות קיימת כיון שקיום השליחות הוי מכח הבעל ולכך כיון שהבעל קיים השליחות קיימת ז"א שכל קיום השליחות הוי מכח הבעל ולא רק מינוי השליחות. וא"כ לפי"ז בפקח ונשתטה באם נאמר שקיום השליחות מכח הבעל וא"כ השליח אינו יכול לתת הגט כיון שהמשלח מת והשליח מגרש. לא מפני שהבעל מינהו והשליח נהי' המגרש אלא קיום השליחות הוי מכח המשלח וא"כ אם בשעת מעשה הגירושין הוי שוטה הי' צריך להיות שאינו גט והרמב"ם הלא פסק שהוי גט מהתורה וא"כ צ"ב לתווך את הרמב"ם.

והנה לפי בלאור הקצות שהשליח נהי' המגרש ואפי' לאחר מיתת המשלח צריך להועיל השליח מדין שליחות רק הא דלא מועיל משום שפקע רשות הבעל מהאשה ואינה קשורה לבעל.

וא"כ מבאר הקצות דכשמת השליח הראשון ולא פקע רשות הבעל היות והבעל חי ולכך מובן שהשליח הב' אינו בטל כיון שהשליח הב' הוא המגרש ומועיל אף לאחר מיתתו (וכדהבאנו לעיל מהקצות שכתב דמהגמ' גיטין דף כ"ט כדברו יעויין שם בארוכה).

אך לעיל הבאנו כמה קושיות דמקשים על בלאור הקצות.

בסוגיא דמר בר רב אשי כולחו מכח בעל קאתו כו' ועד לקושיא האחרונה שהובא לעיל מהאחרונים דמהגמ' שם גופא לא רק שאין מוכח כהקצות אלא מוכח הפוך.

והנה לפי הא דהבאנו מתפארת ירושלים להגאון מקוטנא ומאור שמח שמבארים מחלוקת הרמב"ם והטור בפקח ונשתטה כו' בחקירה שמבאר כ"ק אד"ש את החילוק בין רב אשי בקטנותו למר בר רב אשי אם השליח הוי כגופו של המשלח וידו של השליח כיד המשלח או שרק הפעולה מתאיחסת למשלח והרמב"ם קפסיק. כמר בר רב אשי שאע"פ שמת שליח הראשון לא בטל שליח הראשון היינו כהצד בחקירה דהשליח הוי כגופו של המשלח הוי לשיטתו בפיקח ונשתטה דקסבר דהוי גט מהתורה היות והשליח הוי כגופו של המשלח וא"כ לא קשיא מידי על הרמב"ם.

אך עדיין צ"ב דהטור קסבר בסי' קכ"א דפיקח ונשתטה לא הוי גט מהתורה. ז"א דקסבר כהצד בחקירה שהשליח לא הוי כגופו של המשלח אלא שרק פעולת השליח מתאיחסת למשלח ובענין מת שליח הא' קפסיק כהרמב"ם שהשליח הב' לא בטל בסי' קמ"א וז"ל: ואפי' מת השליח הראשון לא נתבטל השליחות כל זמן שהבעל קיים כו"ו. ז"א דמוכח מהטור בסי' קמ"א כהצד בחקירה שהשליח הוי כגופו של המשלח וידו כיד המשלח וא"כ הוי סתירה. ויש להאריך בכל זה ויתבאר בגליונות הבאים.

פנחס טוּדְרוּס אַלְטְהוּיז

- תות"ל 770 -

ש ל ח ו ת

ב. בהתוועדות דשמה"ח מנ"א ובשבת שלאחרי"ז נתבאר דברי הרמב"ם בהלכות מחוסרי כפרה פ"א ה"ב שגר מעוכב לאכול בקדשים, היות שלא הביא קרבן, עם היות שבהל' איסו"ב פי"ג ה"ה פוסק שבזמן הזה הוה גר גם בלי קרבן, וע"ז הביאור שמצד הגברא הוא גר שלם, ורק לענין צדדי, לגבי אכילת קדשים, ע"ז אמרינן אריא הוא דרביע עלי' ומעוכב מלאכול בקדשים, אבל הוא עצמו נמצא בתכלית השלימות של גרות.

והנה המקור שגר בלי קרבן אסור בקדשים הוא בכריתות ח, ב. דראב"י ס"ל גר מחוסר כפרה היות שאין לו קרבן, ודייק בגמ' שתיק חולק עליו, וע"ז הובא מחלוקת אם רבנן חולקים רק לענין זה שאינו ממחוסרי כפרה אבל בקדשים מודים שאסור או דס"ל שגם בקדשים מותר, ומפס"ד הרמב"ם ש"מ דס"ל שגם לרבנן אסור בקדשים.

וראה ערוך לנר שלדעת הרב מברטנורא מותר לרבנן בקדשים,

ובאור שמח מהל' מחוסרי כפרה שם, מביא שגם רש"י ס"ל שמוטר אליבא דרבנן ולפלא בזה דהרי בערוך לנר מביא שלרש"י אסור אליבא דרבנן וכן רואים ברש"י אצלינו (ח, א. ד"ה גר מעוכב) שאסור לרבנן, אלא שהאור שמח מביא שזה בקצת גירסאות, וראה הגהות וחיידושין משיטה מקובצת לכריתות שם. וכן מהר"ר צבי הירש מבערלין.

א"כ לפי המבואר בהשיחה משמע דס"ל להרמב"ם שגר בלי קרבן הרי הוא במצב של ישראל גמור ובתכלית השלימות. ואילו הקרבן מעכב רק לענין צדדי. אבל לא למצב הגירות שבו.

ולהעיר דהכי איתא במסכת גרים פ"ב ה"ה, ב' מעכבים, אחד אינו מעכב וזהו הקרבן, ובנחלת יעקב שם איתא דזהו מקור הרמב"ם.

ועד"ז כותב הר"ר נתנאל בתוס' ד"ה גר (קידושין סב, ב.). דבגר כתיב לדורותיכם דמשמע בכל ענין ולדורות עולם, וממילא מובן שענין הגר שאמרה תורה הוא גם בזה"ז שאין קרבן, וכן בכריתות ט, א. איתא: אלא מעתה האידנא דליכא קרבן לא נקבל גרים אמר ר' אחא בר יעקב וכי יגור אתכם גר אשר בתוכם וכו' ולדורותיכם, ופירש"י בדף ט' אע"ג דליכא מקדש, ומובן ופשוט דכאשר התורה אומרת שתמיד הוא גר, גם כשאין מקדש, הרי"ז באופן של תכלית השלימות.

ולהעיר מלשון ערוך השולחן סרס"ח ס"ב וז"ל: שהקרבן נשאר עליו חוב, דלכשיבנה ביהמ"ק יהא חייב להביא קרבן.

והנה עפ"י המבואר בהתוועדות יש לתרץ כמה ענינים. דהנה, לכאורה צ"ב לשיטת רש"י דגם רבנן ס"ל שגר בלי קרבן הרי הוא אסור בקדשים (ועד"ז חידושים והגהות לשיטה מקו') א"כ היכי ס"ל לר' אחא בר יעקב שגר בלי קרבן הרי הוא גר מושלם, ומביא הוכחה מהפסוק, הרי"ז נגד כל התנאים, כלומר הן ראב"י והן רבנן, ועד"ז לא יבואר דעת הר"ר נתנאל, ולומר דס"ל כהשיטות שלרבנן גר מותר בקדשים, דוחק כי לא מצינו שיאמרו בשם הר"ר נתנאל דהוא מאלו השיטות דס"ל שלרבנן מותר בקדשים ובפרט שלאפושי מחלוקת לא מפשינן, ולומר שר' אחא יסבור כמסכת גרים, ג"כ דוחק, דלפי"ז יצא דמסכת גרים חולק על רבנן וראב"י, ובפרט כנ"ל שכל היכי דאפשר למעט במחלוקת ממעטינן.

ועד"ז לפי המבואר באור שמח הנ"ל דהמחלוקת בין ראב"י ורבנן הוא, אם איסור של גר בלי קרבן לאכול בקדשים הוא מן התורה או דרבנן אבל לכו"ע אסור לאכול בקדשים, א"כ היכי יבאר שיטת ר' אחא כנ"ל.

אבל לפי המבואר בהתוועדות. הכל ניחא בס"ד, ואין

צריך לומר שזה נכנס במחלוקת, והיינו דזה שני דברים, כי מצד אחד אנו אומרים שגם בלי קרבן הוא גר מושלם מצד הגברא, וכמו שרואים מהפסוק לדורותיכם, ואעפ"כ הוא אסור בקדשים מצד דבר צדדי, אריא הוא דרביע עלי' וממילא גם מסכת גרים וגם ר' אחא וגם הר"ר נתנאל יכולים לסבור שגר מעוכב לאכול בקדשים. כרבנן דראב"י. אבל לא כראב"י דאילו לראב"י אינו גר מושלם. והוא ממחוסרי כפרה.

כ"ז ניחא לשיטת רש"י והרמב"ם אבל לשיטת הגמ' בקידושין והגהות לשיטה מקו' דס"ל שרבנן כראב"י שגר הוא מחוסר כפרה וכו' נצטרך לומר שמסכת גרים חולקת על ראב"י ורבנן, ור' אחא ס"ל כמסכת גרים.

והנה הנמו"י במסכת יבמות מו, ב. עד"ז הריטב"א והמאירי ס"ל לחלק בין זמה"ז לזה"ב. דבזמן הבית גר בלי קרבן אינו גר, אבל בזמן שאין ביהמ"ק קיים הרי הוא גר מושלם, מצד דכל כמה שאפשר לעשות עושים ובתורה כתיב לדורותיכם, דמשמע, שתמיד יתכן גר מושלם, רק שצריך לעשות כמה שאפשר, ובמילא בזמן הזה שא"א להביא קרבן, אז אין צריך להביא קרבן וכלשון הנמ"י דהא לדורותיכם כתיב ויודע הי' הקב"ה שאין לנו לדורות הרצאת דמים, ע"כ. אבל מלשון הרמב"ם ומסכת גרים לא משמע לחלק כ"א שלעולם הוא גר מושלם גם בזמן הבית, וצ"ב במאי פליגי.

ונראה לבאר בדרך אפשר, די"ל שהמקור לזה שידעינן שגר בלי קרבן ג"כ יתכן להיות גר מושלם, הוא מהאי דכתיב לדורותיכם, ויודע הי' הקב"ה שאין לנו לדורות הרצאת דמים. ואעפ"כ אמר הכתוב לדורותיכם, ש"מ שיש גר בלי קרבן, וי"ל דס"ל להרמב"ם דזה גילוי מילתא לכל הזמנים, דכמו בזמן שאין מקדש ולא שייך להקריב קרבן אמר הכתוב שישנו דין גר מושלם הרי ילפינן מהא לכל הזמנים גם בזמן הבית שגר בלי קרבן הוא גר מושלם. וי"ל דהרמב"ם לשיטתו דס"ל דנין אפשר מא"א ונביא דוגמא מיבמות סא, דס"ל לב"ה שאין אדם מקיים מצות פו"ר עד שיהא לו בן ובת, וב"ש ס"ל שסגי בשני בנים, ובגמ' מ"ט דב"ה ילפינן מבריתו של עולם, שהי' אדם וחוה, וב"ש לילפי מבריתו של עולם, אין דנין אפשר משאי אפשר ופירש"י דאי לא איבראי חוה לא הוה נקבה אחרית, אבל הכא מי שיש לו שני זכרים, נקבות הרבה בעולם, ופסק הרמב"ם כב"ה, בהל' אישות פט"ו ה"ד שדנין אפשר מא"א, ועד"ז בנוגע לפסח דורות פסק הרמב"ם בהל' מעשה הקרבנות פט"ו הט"ז שאינו בא אלא מן החולין שזה דוקא למד"א דנין אפשר מא"א, (ולפ"ז יש לעיין פס"ד הרמב"ם בהל' איסו"ב פי"ד שגר שטבל ולא מל אינו גר שזה דוקא למד"א אין דנין אפשר מא"א, אלא שלזה י"ל טעם אחר, ואכמ"ל).

אבל הריטב"א לשיטתו ס"ל שבעלמא אין דנים אפשר משא"א וז"ל ביבמות דף מו, הא בעלמא דכ"ע, אפשר לומר שאין למדין אפשר משא"א וכן ראיתי כתוב, וראה ריטב"א מכות דף ה' ע"א שמבאר בטעם רבא דס"ל שאין למדין אפשר משא"א, ויש להאריך בזה ואכ"מ.

זכנן ס"ל במסכת גרים, ואעפ"י שבזה"ז הרי זה בגדר של א"א מ"מ דנים אפשר מא"א אבל הריטב"א ונמ"י ומאירי והרמב"ן ס"ל דלא ילפינן אפשר מאי אפשר וממילא רק בזמן הזה הוא גר מושלם, משא"כ בזמן הבית הרי זה חיסרון בהגברא, היות שאפשר להביא קרבן.

עכ"פ יוצא לנו מהשיחה, שמצד הגברא של הגר, הרי הוא גר מושלם, ולכן כתב הרמב"ם אגרת לר' עובדי' הגר שלא רק שהוא בשוה לכל יהודי אלא עוד זאת שהוא בנו של מי שאמר והי' העולם, אלא שצע"ק מלשון הרמב"ם בהל' מחוסרי כפרה פ"א ה"ב וז"ל: שקרבנן עליכו להיות גר גמור, דמשמע לכאור' שזהו חסרון בהגברא, שבענין הגירות, אינו גמור ואין בו ענין השלימות, ואולי י"ל שזה הולך בהמשך שלאחרי"ז, שאינו גר גמור לגבי להיות ככל כשירי ישראל שמפני זה אינו אוכל בקדשים, כלומר דזה שאינו גמור וחסר הוא רק לגבי שעת הכושר לאכילת קדשים שזה דבר צדדי אבל לגבי הגברא של הגר הוא גמור ומושלם.

הרב יוסף יצחק מ. טייכטל
- ברוקלין נ.י. -

ג. בשיחת ש"פ מסעי וש"פ דברים ש.ז. נתבאר ענין הגיור בזמן הזה, דלכאורה הי' אפ"ל דכיון שלא שייך עכשו הרצאת הקרבן, חסר לו השלימות של כשרי ישראל לגבי אכילת קדשים, וזה אפשר להיות רק עי"ז שיביא קרבנו לע"ל, אבל לאידך גיסא לגבי הענינים הנוגעים עכשו, לא חסר לו כלל, אבל נתבאר דזה דוחק כיון דסו"ס נמצא דאין הגיור עכשו בשלימות, וממ"ש הרמב"ם בהל' אסו"ב רפ"ג, וכן ממ"ש הרמב"ם לר' עובדי' גר צדק, מוכח דגם עכשו הי"ז גיור בשלימות, ולכן נתבאר עפ"י לשון הרמב"ם ששקרבנו עכבו להיות גר גמור, דעצם הגיור נעשה רק ע"י מילה וטבילה, ולא ע"י הקרבן, ורק דכ"ז שלא הביא קרבנו הרי זה מעכבו להיות גר גמור, ולכן בזמן הזה דאין עליו חיוב להביא קרבנו, אין כאן דבר המעכב, והגיור חל בשלימות ע"י המילה וטבילה, ונתבאר דכיון דבזה"ז חל הגירות בשלימות, במילא גם כשיבנה ביהמ"ק יהא מותר לאכול בקדשים אף לפני הבאת קרבנו, דלא שייך הפקעה בגירות, והחיוב להביא קרבנו הו"ע צדדי, ע"כ התוכן בענין זה וראה הנחה בלה"ק פ' מסעי סל"ב והלאה, ופ' דברים סל"ד והלאה, בארוכה.

והפלי' בזה אפ"ל: דישנם ב' הלכות בגירות א) דברים המהוים את הגירות, כמו מילה וטבילה, דבזה אפ"ל אם הוא אנוס, כגון שאי אפשר למול אי"ע מחמת סכנה וכו' לא שייך בו ענין הגירות, כיון דסו"ס חסר לו דבר זה המכניסו בגירות, וכפי שהאריך בזה בשו"ת שרידי אש ח"ב סי' ק"ב-ק"ג, יעו"ש. (וראה בגליוני הש"ס להגר"ע יבמות מו, א שביאר דפעולת המילה הוא הסרת תיעוב הכותיות, והטבילה נותנת קדושת ישראל. ושכ"כ הרדב"ז יעו"ש בארוכה). ב) דבר שאינו מהוה את הגירות, רק הוא דבר שגר שרוצה להתגליר מחויב לעשות, כגון הבאת קרבנו, דבזה אמרינן דכיון דהוא מחויב להביא קרבנו, לכן כ"ז שלא הביא עדיין לא נעשה ככשרי ישראל, מחמת זה גופא שלא קיים את חיובו, וזהו כוונת הרמב"ם במ"ש "שקרבנו עכבו" כנ"ל, ועפ"ז מובן בפשטות דבזמן הזה דלא מוטל עליו כלל החיוב להביא קרבן, במילא אין כאן דבר המעכב, והגירות חל בשלימות ע"י המילה וטבילה. וראה גם בס' כבוד הרב ע' 21 מ"ש בארוכה הגר"א סאלאוויטשיק שי'.

ב) ועפ"ז אפשר לבאר היטב מ"ש הרמב"ם בהל' אסו"ב פ"ג שכתב בה"ד: וכן לדורות כשירצה הגוי להכנס לברית כו' צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן, ובהל' ה' כתב דבזה"ז צריך רק מילה וטבילה, ואח"כ בהל' ו' כתב דגר שמל ולא טבל או טבל ולא מל אינו גר עד שימול ויטבול, ובפשטות משמע דהל' זו לא איירי רק בזה"ז אלא לכל הדורות, ואי נימא דבזמן הבית, הנה הבאת קרבנו הו"ע המהוה מעשה הגירות, אי"כ למה לא הזכיר הרמב"ם כלום בה"ו אודות הרצאת הקרבן? אבל לפי המבואר בהשיחה נ"חא, כיון דחלוק הענין דמילה וטבילה מהבאת הקרבן, כי גם בזה"ב אין הבאת הקרבן מהוה הגירות כמו מילה וטבילה כנ"ל, ולכן אי"ז שייך להל' ו', ועי' בעמק הנצי"ב ספרי פ' שלח (כא, א).

גם נראה ליישב עפ"י הנ"ל בפשטות קושית האבני נזר (יו"ד סי' שמ"ג-שד"מ) שהקשה לפימ"ש הרשב"א (ביבמות מ"ו) דאם טבל ואח"כ מל אי"ז כלום דהוה כטובל ושרץ בידו, אי"כ קשה איך טובל תחילה קודם הרצאת קרבן, הא הוה כטובל ושרץ בידו?

אבל לפי הנ"ל מובן דרק פעולת המילה המהוה מעשה הגירות צ"ל לפני טבילה, (ובפרט לפי ביאורו של הגר"ע הנ"ל) אבל הבאת קרבנו הוא חיוב צדדי שאינו מהוה הגירות כנ"ל, לכן לא שייך לומר ע"ז דהוה טובל ושרץ בידו, ופשוט.

והאבני נזר גופא תירץ בזה דזה דומה להקטר אמורים בקדשים דמעכב הכהנים מלאכול בשר עד שיקטירו, והיכא דליתניהו לא מעכבי. (ועי' ביבמות קד, ב), ואיתא במס'

מעילה (ז, ב) דמשנזרק הדם יצא הבשר מידי מעילה וחייבין עליו משום פיגול נותר וטמא, אף דאיתנייהו לאמורים ולא קרבו, חשיב שעת היתר לכהנים וקרבו מתיריו, דכיון דהיכא דליתנייהו לא מעכבי לא חשיב מתיר, וחשוב שהותר מתחילה. ה"נ בהרצאת קרבן דכיון דהיכא דליתנייהו כגון בזה"ז אינו מעכב, אף בזמן שביהמ"ק קיים דאיתא אינו מעכב, וחשיב שנעשה ישראל במילה וטבילה אף שלא נגמר הגירות עד שליבא קרבנו, ולא דמי לגר שמל ולא טבל דעדיין נכרי גמור חשוב, יעו"ש.

ג) עוד יש להעיר דמהשיחה משמע דכוונת הרמב"ם במ"ש דאינו ככשרי ישראל, הוא רק לענין אכילת קדשים, (וכמ"ש בצפע"נ הל' אסו"ב), ולכן יש מקום לומר דהגירות חל בשלימות לענינים הנוגעים בזה"ז, אבל אכתי חסר לו לענין אכילת קדשים, וכאופן הא' הנ"ל, אבל באבני נזר שם הוכיח דלשיטת הרמב"ם כ"ז שלא הביא קרבנו (בזה"ב) ה"ל אסור גם בבת ישראל דלענין זה אינו ככשרי ישראל, וכלשון הגמ' בכריתות ח, ב. "גר כי קא מילתי קרבן לאכשורי נפשי' למיעל בקהל" (וכמ"ש בשטמ"ק שם בהשמטות אות ג' עיי"ש, וכן בתוס' ט, א, בד"ה צריך), וראיתו הוא ממה שהביא הרמב"ם דין הקרבן, בהל' איסורי בלאה, ואי נילמא דאפ"ל בזמן שביהמ"ק קיים מותר לישא בת ישראל בלי קרבנו, א"כ מה שייך כאן כלל דין הקרבן, והרי הטור (יו"ד רס"ח) לא כתב כלל דין קרבן, כיון שלא כתב רק הדינים שבזה"ז, אבל הרמב"ם שמביא דינים שבזמן הבית הביא בהל' אסו"ב גם הדין דקרבן, כי בלי הקרבן אסור לישא בת ישראל, עיי"ש בארוכה. וכן נקט בשיטת הרמב"ם. הגרי"פ בספר המצות ח"א ריש עשה ז', וכן הקרן אורה ביבמות מו, א (בד"ה ובכריתות) ועוד. (והטעם בזה אפ"ל כנ"ל דאף דלענין כל המצות הרי הוא כישאל, מ"מ כיון דעדיין לא קיים חיובו המוטל עליו אכתי חסר לו בקדושתו, ולכן אסור לו לבוא בקהל, וגם לאכול קדשים) והגרי"פ הוסיף דזהו ג"כ שיטת הרמב"ם בפיהמ"ש ריש פ"ז דברכות, ובהקדמתו לסדר קדשי קדשים, ועי' בבאר שבע כריתות ב, ב, ובברכת הזבח שם, ובשו"ת חיים שאל סי' פ', ועי' גם בקו"א על שטמ"ק מנחות ח"ב סי' ל"ה.

דאי נילמא כן בשיטת הרמב"ם הלא ודאי מוכרח לומר כאופן הב' הנ"ל, דכיון דבזה"ז ה"ה מותר לישא בת ישראל בלי הבאת קרבנו, הרי מוכח דגירותו עכשיו חל בשלימות ע"י מילה וטבילה לבד, וא"כ ה"ה לגבי אכילת קדשים, כיון דהוא דבר אחד, וא"א לחלק ביניהם.

ועי' באבני נזר שם שהוכיח דהרשב"א ותוס' קידושין

ס"ב ד"ה גר סב"ל כאופן הא' שעכשיו חסר בגירותו לענין אכילת קדשים כמו בזמן שביהמ"ק ה' קיים, עיי"ש.

(ד) וכדאי להביא בזה גם מה שהביא באבני נזר לענין גירות בזמן נוב וגבעון, שה' זמן היתר במות, ויחיד לא ה' יכול להביא קרבנות חובה, א"כ ה"ה לגבי גר שלא ה' יכול להביא אז קרבנו, ומ"מ ה' שייך אז אכילת קדשים מנדרים ונדבות נכו', עיי"ש דלפי המבואר בהשיחה נמצא דאז ע"י מילה וטבילה גופא ה' מותר כבר באכילת קדשים. (אבל עי' משך חכמה פ' בהעלותך שחידש דקרבן פסח הוא במקום קרבן הגר, ואם הקריב ק"פ ה"ה עיי"ז ככשרי ישראל, עיי"ש, ועי' בשו"ת דבר אברהם ח"ג סו"ס ל"ט, ולפ"ז ר"ל בקובץ חידושים שבשטמ"ק פסחים ח"ב ע' תס"א דבזמן נוב וגבעון ה' יכול להקריב עכ"פ קרבן פסח).

(ה) ובמה שנתבאר בהשיחה דלע"ל יהי' מותר באכילת קדש קדשים מיד גם לפני שהביא קרבנו, כיון שגירותו כבר חל בשלימות, יש להעיר דגם באבני נזר שם כתב כן (בס"י שד"ם אות ל"ג) ומסיים דמה שיצטרך להביא קרבן כשיבנה ביהמ"ק לאו להכשירו בקדשים, שכבר הוכשר, רק למצוה כמו שהביאו אבותינו, עיי"ש. וכן כתב גם בשו"ת זכר יצחק כדלהלן.

ועי' בתוס' כריתות ט, א, בד"ה צריך שיפריש רובע שכתבו וז"ל: לא דמי לזבה ויולדת דלא מפרשי משום דקרבן של שלהם להכשירן בקדשים, אבל גר מביא קרבן להתיירו בקהל, עכ"ל, דמזה משמע דדעת התוס' דכשיבנה ביהמ"ק יהי' הגר שוב אסור לבוא בקהל, כיון דשייך אז הבאת קרבן, וזהו לא כהנ"ל, דגירות שכבר חל שוב לא נפקע.

אבל עי' בשו"ת זכר יצחק סי' לו שהביא דברי התוס' אלו ותמה עליו כנ"ל, דמאחר שעשינו אותו עתה ככשר גמור, האיך יתכן לפסלו אח"כ? ונשאר בתימה. והוא מסיק שם ג"כ כמו שנת' בהשיחה דכיון דהקדושה יתירה כבר חל עליו בגירות דזה"ז לא שייך דלע"ל יופקע, ובודאי יהא מותר בקדשים מיד, ומוכיח מזה דבכל מחוסרי כפרה אין חיוב הקרבן בשביל הכפרה רק שהוא חיוב בפני עצמו, אלא דבהבאת חיובו נטהר, ומביא רא' מ'יולדת עיי"ש בארוכה, ובמילא גם הכא דאף דבלי הקרבן ה"ה מותר בקדשים כו' מ"מ צריך לקיים חיובו להביא קרבן.

(ו) ואכתי יש לחקור דבשלמא אי נימא דכן הוא בכל הקרבנות שחייב בזה"ז כגון חטאות וכו' שיהי' חיוב להביא גם לעתיד, במילא מובן גם בגר דלע"ל צריך להביא קרבנו, אבל אי נימא דבכל קרבנות כמו חטאות וכו' לא יהי' חיוב להביאם לע"ל (וראה לקו"ש ח"י"ח ע' 416 בהערה 50-51,

ובשיחת ו' (תשרי תשמ"א) א"כ למה שאני גר שיצטרך להביא קרבנו?

בשלמא לפי אופן הא' הנ"ל מובן שפיר, כיון דמעולם לא חלה גירותו בשלימות לענין אכילת קדשים, לכן יצטרך להביא לע"ל בכדי שגירותו יהי' בשלימות, אבל לפי אופן הב' דגם עכשיו חל גירותו בשלימות גם לענין אכילת קדשים, א"כ כשם שאמרינן לענין חטאות דכיון דבזה"ז לא שייך הבאת קרבן, במילא נעשה ע"י התשובה עם וידוי דברים שלימות הכפרה, (כמבואר בלקו"ש שם) א"כ למה שאני גר שגירותו נפעל עכשיו בשלימות ע"י מילה וטבילה.

ואולי אפשר לבאר עפ"י הנ"ל, דיש הפרש בין קרבן חטאת לקרבן הגר, דקרבן חטאת מהוה ענין הכפרה ביחד עם עשיית תשובה ווידוי, ולכן כיון דבזה"ז לא שייך הבאת קרבן, ושלימות הכפרה נעשה ע"י התשובה ווידוי בלבד, במילא אין שום צורך להביא קרבן לע"ל כיון דכל ענינו הוא לפעול הכפרה, וכפרה כבר ישנה בשלימות ע"י התשובה, אבל קרבן הגר דאין חיובו בא בכדי לפעול ענין הגירות, אלא שהוא חיוב מצ"ע כנ"ל (אלא דכ"ז שלא קיים חיובו לא חל עליו שלימות הקדושה וכו') וא"כ מובן דאף דלע"ל כבר יהי' גר בשלימות, מ"מ עדיין מוטל עליו לקיים את חיובו שהוא חיוב מצ"ע.

ועי' בנפש חלי' להגר"ר מרגליות ז"ל או"ח סי' א' שהאריך בענין חיובי קרבנות לע"ל, ותו"ד שיש הפרש בין קרבן עולה לקרבן חטאת, דקרבן עולה שהוא כולה לה', הנה ע"ז אמרינן דאונס כמאן דעביד, דכיון דהוא חיוב בין אדם למקום בלבד, דאם צדקת מה תתן לו, ובמילא מה שברצוננו לעשות מצות הבורא בזה כבר נישג התועלת הנרצה, ובמילא ה"ז כאילו כבר הקריב עולה בזה"ז ולע"ל לא יתחייב מחדש, משא"כ חטאת שיש שם גם אכילת כהנים דזהו בין אדם לחבירו, בזה אמרינן דאונס כמאן דלא עביד, ולע"ל יתחייב, יעו"ש בארוכה. (וראה הערות וביאורים גליון ס"ב סי' א', וגליון קי"ב סי' די'), ולדבריו יש מקום לדון לענין קרבן הגר דכיון דהוא קרבן עולה, במילא אמרינן ע"ז כמאן דעביד, ולכן יש שלימות הגירות גם בזה"ז, אבל לאידך גיסא צריך להבין לפי דבריו דא"כ למה יצטרך להביא קרבנו לע"ל, הרי אמרינן "כמאן דעביד?" שו"ר בשו"ת לב חיים ח"א סי' כ"ט שהביא ג"כ הרבה דיעות דסב"ל כמ"ש הנפש חלי' לחלק בין חטאת ועולה כנ"ל, והוא מקשה עליהם ג"כ מדין זה דגר דלמה יצטרך להביא קרבן עולה לע"ל? עיי"ש מ"ש בזה, ואולי לפי הנ"ל (שיש הפרש בין חטאת לקרבן הגר), יש מקום גם לתרץ דבר' הנפש חלי' ואכמ"ל.

עוד אפשר לומר לפי מ"ש בספרי פ' שלח ריש פ' שלח:
 "וכי יגור אין לי אלא גר המתגליר גר שנתגליר מנין ת"ל או
 אשר בתוכם לדורותיכם" וביאר הפ"י בזה בעמק הנצי"ב שם
 דאשמעינן קרא דאפ"י אם נתגליר בחורבן הבית וה"ה גר
 בשלימות, מ"מ כשיבנה ביהמ"ק מוטל עליו להביא קרבן עיי"ש
 בארוכה, דלפ"ז מובן בפשטות דשאני גר דיש קרא מיוחד
 לחייבו. (אבל עי' בפ"י ר' הלל שם שפ"י באופן אחר).

והנה אפ"י אי נימא דלע"ל יהי' חיוב להביא הקרבנות
 שבזה"ז אכתי קשה דלמה מצינו רק בקרבן הגר דצריך שלפ"ש
 רובע לקינו (אלא דאח"כ נתבטל משום תקלה) בכריתות ט, א,
 ולא מצינו זה בקרבן אחר, ועי' טורי אבן ר"ה לא, א, ובערוך
 לנר בכריתות שם, ובאבני נזר שם ובזכר יצחק שם שביארו
 הטעם בזה למה שאני קרבן הגר, ואכמ"ל.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
 - ר"מ בישיבה -

ד. במה שנתבאר בשיחת ש"פ דברים בדברי הרמב"ם הל' בית
 הבחירה פ"א הט"ו והט"ז אבני היכל ועזרות שנפגמו כו' אבן
 שנפגמה כו' דכאן לא הזכיר הרמב"ם השיעור "כדי שתחגור בה
 הציפורן", כי הפגימה באבנים שכבר נעשו חלק מההיכל ומזבח
 יש גם הגדר ד"לא תעשון כן לה"א" ובזה פסול אפ"י בכל
 שהוא. (ראה הנחה בלה"ק סל"ב).

לא הבנתי: א) הלא המקור לדברי הרמב"ם הוא בגמ' חולין
 יח, א, ושם הלשון הוא "פגימת המזבח כדי שתחגור כו"י"
 ומלשון זה משמע דאירי בהאבנים שכבר ישנם בהמזבח, וא"כ
 איך אפ"ל דסב"ל להרמב"ם שהוא בכל שהוא. ב) הלא בגמ' שם
 מקשה מיתבי כמה פגימת המזבח טפח, ומתרץ הא בסידא הא
 באבנא, והלא הרמב"ם מביא דין זה לגבי סיד דבעינן טפח
 בפ"ב הי"ח, ושם הלא אירי בהדיא אודות "מזבח שנפגם
 מכניינו" א"כ משמע דכן הוא גם לגבי השיעור באבנים כדי
 שתחגור, דאירי לאחר שכבר ה' האבן בהמזבח? ג) כיון
 דאירי אודות שנפגמו או נגממו בדרך ממילא, בלי כוונה וכו'
 צריך בלאור דאיך שליך בזה הלאו דלא תעשון וגו'?

הרב נחום דענבערג
 - ברוקלין נ.י. -

ש ו נ ו ת

ה. בגליון דפ' דברים (מח) אות יו"ד הביא הרב אלי'
 מטוסוב רשימת מאמרי אדה"ז שנאמרו בערב ת"כ והראשון בס'

מאמרים הקצרים ע' תסד ד"ה מורי כו' - ומוסיף ש"בגלוי און מפורש בהמאמר שייכותו לעניני ת"ב, ואולי נאמר בתור הקדמה או המשך לתורות אחרות באותה הסעודה".

- מועתקת בזה רשימה בלתי מוגה משיחת ש"פ ואתחנן תשכ"ה, וז"ל: הגיעו כמה ספרים ובהם יש מאמר אחד קצר של אדמו"ר הזקן, שהמאמר הזה מודפס בכמה ספרים, אבל המעלה כאן, שכאן כתוב זמן מתי שנאמר המאמר, והמאמר הוא בקיצור מאד כמה מילים, מורי ורבי (המגיד ממעזריטש) הי' נוהג שכל דבר שעלה לו במחשבה אז הביא את זה ישר בדיבור, והי' נראה כמדבר לעצמו, ואע"פ שהיושבים מסביב לו היו מבינים את זה, אבל הי' אומר את זה כדי שיבוא ישר לגילוי. וכאמור שהמעלה של ספר זה שכאן כתוב הזמן, והזמן הוא, סעודת ערב תשעה באב, אע"פ שתשעה באב זהו היפך בגילוי שאז זהו נאלמתי. ואע"פ שלא ידוע מתי נאמר הדבר בערב תשעה באב, אם זה הי' ממש סעודת המפסקת או סעודה הקודם לכן אבל מ"מ היות וכותבים סעודת ערב תשעה באב, משמע שזה קישור לתשעה באב. עכ"ל.

ואח"כ הולך ומבאר השיכות של המאמר לזמן זה.

הרב יעקב ליב אלטיין

- ברוקלין נ.י. -

ו. בספר המאמרים תקס"ג ע' ח וז"ל: כמו שא"א למצות הנח' תפילין בלא תפלה עבודה שבלב באהוי"ר... ואעפ"כ כשיניח תפילין ולא יתפלל באהוי"ר לא עשה כלום.

ובמראה מקומות שם העיר מהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בלקו"ש ח"י"ד ע' 268 בנוגע למצות תפילין שהוא קו התפילה ומעתיק שם ההערה.

ויש להעיר מאור התורה (שנסמן בכרך ב' ע' תתסג על מאמר זה - ולכאורה מקומו לראש לציינו בכרך זה על מאמר זה) נח תרד, ב: ר"ל שלא קיים מצות אהוי"ר.

דרך אגב מה שציין כאן (וכן נכפל ציונו בכרך ב' בע' תתסג) שמאמר זה נדפס בשינויים בביאהו"ז ז, א. הנה כנראה טעות הדפוס כאן.

* * *

בלקו"ת (הוצאה חדשה תשד"מ) ברשימת הכתבי יד (קלז, ב), מציין על דרוש המתחיל ואהבת, שנק' ג"כ בהביכלעך: להבין מ"ש האריז"ל דפ' ראשונה דק"ש הוא שם מ"ב. ובין השאר כותב שם: נמצאה הוספה אחרת מאדמו"ר הצ"צ למאמר זה ומתחיל "ועם

כל הנ"ל יש להבין מארז"ל למה קדמה" (הוספה זו לא נדפסה לע"ע).

ולהעיר באוה"ת פרשתינו ואתחנן ע' רלד נמצא ג"כ הוספה לדרוש המתחיל ואהבת ומתחיל ג"כ בתיבות אלו ועם כל הנ"ל יש להבין מארז"ל למה קדמה. וכיון שכותב בלקו"ת שם שלא נדפס, א"כ ישנם 2 הוספות באותה התחלה לד"ה הנ"ל.

* * *

בשני המאורות לר' אייזיק האמליער (קה"ת) קיג, ב: מ"ש אדמו"ר נ"ע בלאזני' ונמצא ג"כ בפתבים ע"פ ויטע אשל בבאר שבע ומעתיק שם (תוכן?) מהמאמר.

ולהעיר שמאמר בהתחלה זו לא נסמן ברשימת מאמרי אדה"ז על סדר פסוקי התורה (במאמרי אדה"ז - פרשיות ח"ב) וכן לא נמצא במאמרי אדה"ז - הקצרים. (ואולי אינו מאמר בפ"ע, רק חלק ממאמר אחר? אבל לכאורה לא משמע כן).

* * *

בפלח הרמון בראשית ע' (עפ"י לקו"ד ע' תכח): בשנת תקע"ח פקד עליו [על ר"ה מפאריטש - מאה ועשרים שנה להסתלקותו ל"א מנ"א תרכ"ד... תשד"מ] אדמו"ר האמצעי לנסוע לישובים קטנים "לקבץ גשמיות ולזרוע רוחניות" והר"ה קבל זאת על עצמו לתעודתו כל ימיו.

וראה קב נקי (קה"ת) ע' 3 ר' אברהם דוד... פעל מרבינו הצמח צדק שהרה"ק ר' הלל... יסע לערי רוסיא הקטנה מידי שנה בשנה להחזקת התורה והיהדות ולהפצת תורת חב"ד.

* * *

בלקוטי תורה (קה"ת) בהוספות ע' קמג מציון שד"ה טוב לחסות נדפס צא, ב. וטעות זה נשתרבב ממאמרי אדה"ז הקצרים ע' תריז הערה 73 וצ"ל צא, א.

* * *

בלקוטי אמרים מהדו"ק ע' שכו היום לעשותן כתיב ובהערה לשם בדפוס לעשות' ופענוחו לעשותם כבואתחנן (ז, יא).

ולהעיר מהנחות הר"פ ע' קלה ענין היום לעשותן (ואף שבאוה"ת ויקרא ח"ג ע' תשל"ג: בביכעל דהר"פ בד"ה ענין היום

לעשותם הרי ידוע שכ"ק אדהצ"צ תיקן הפסוקי' וכו' ואכ"מ).
דרך אגב יש לעיין מדוע בתרגום יונתן עה"פ אינו מביא
(מתרגם) תיבת היום!

* * *

במאמרי אדה"ז - הקצרים ע' תקט נדפס דרוש המתחיל משה
שושבינא דמלכא [ובכותרת (מהמו"ל?) משה ואהרן] ובשולי
היריעה לשם: אחרי שמציין מס' הכ"י כותב: ובגוכתי"ק
אדמו"ר מהורש"ב נ"ע עה"ג [על הגליון] שם "נד" דשייך
לד"ה הוא אהרן ומשה" ומוסיף המו"ל לעיין בתו"ח.

ובהשקפה ראשונה יש לעיין כי לכאורה ד"ה זה (כלי
התחלה) נדפס בלקו"ת ר"פ מסעי בתוספת התחלה ובשינוי הסדר
ועוד כמה שינויים (כיון שהוא ממניח אחר?). ולהעיר דד"ה
זה קרוב לסיומו: וזהו אלה מסעי...

* * *

בלקוטי שיחות ח"ב ע' 337 מציין לד"ה כרע שכב שנת
ה'תר"ה בסעודה שלישית.

הנה ע"ע לא זכינו (ומי יתן והי') לרשימת מאמרי אדהצ"צ
על סדר השנים כמו הלקו"ת, מאמרי אדה"ז - הקצרים. וראה
אור התורה (פרשתינו) ואתחנן ע' שטו "בד"ה כרע שכב תר"ה
פ' בלק" וכוונתו לד"ה זה באוה"ת בלק ע' א'מח. שוב מצאתי
באוה"ת מטות מסעי בסופו ע' א' תקמו במראי מקום לכתב-יד
(לד"ה זה) שב"במדבר 16 מב, א - רשום עליו: ה'תרה בסעודה
שלישית". (ופלא קצת מדוע לא העתיקו המו"ל בפנים על העמוד).

הרב שמואל דוד ח. הכהן
- ברוקלין נ.י. -

ז. באוה"ת ואתחנן ע' רטז ז"ל: ולתוספת ביאור אעתיק
השייך לזה מכל"ק אדמו"ר ז"ל וז"ל דהנה עיקר התהוות...
ע"כ. והקטע הנעתק שם נמצא כלשונו בסה"מ אתהלך לאזניא ד"ה
מצפון זהב (ע' ז').

ויל"ע אם "אדמו"ר ז"ל" כאן הכוונה לכ"ק אדה"ז או
לכ"ק אדהאמ"צ. דהלשון "אדמו"ר ז"ל" באוה"ת רגיל על אדה"ז
(ואילו על אדהאמ"צ רגיל הלשון "מו"ח ז"ל" וכיו"ב),
ולאידך המאמרים שבסה"מ אתהלך לאזניא ידוע שהם מאמרי
אדה"ז שרשמם אדהאמ"צ (ע"ש בהוספות ע' רסג).

ואם נאמר דקאי על אדה"ז הרי יש בזה משום חידוש,
דיש במאמרי אתהלך לאזניא גם כאלו שנרשמו ע"י אדה"ז.
(וע"ש ג"כ ע' קס-ב כמה מאמרים מהקו"א בתניא שבודאי נרשמו
ע"י אדה"ז).

* * *

ידוע שרוב מאמרי כ"ק אדה"ז לא רשמו בעצמו כ"א נרשמו
ע"י השומעים, כ"ק אדהאמ"צ וכו'. אמנם נמצאים מאמרים אחדים
שנרשמו ע"י אדה"ז בעצמו. ויצויין להלן אלו שידוע לנו
לע"ע (בנוסף להנ"ל מאוה"ת פ' ואתחנן):

(1 תו"א חיל"ש טז, ג ד"ה עיין ע"ח שמ"ט, בכותרת:
לשון אדמו"ר נ"ע בעצמו.

(2 תו"א תרומה פא, א ד"ה ביאור לענין הכרובים,
בכותרת: כ"ק אדמו"ר נ"ע. (ב' מאמרים הנ"ל נדפסו באותיות
גדולות יותר משאר המאמרים).

(3 ד"ה כי אברהם לא ידענו בתו"א צג, א (במק"א נזכר
שהוא מפורים תקנ"ו), קטע ממנו הובא באוה"ת משפטים ע'
א'רט בזה"ל: "שמצאתי בכ"י רבינו ז"ל בד"ה כי אברהם לא
ידענו וז"ל הזהב...".

ויל"פ בב' אופנים, א' שכל המאמר הוא לשון אדה"ז,
ב' רק חלק ממנו. ומזה שלא בא בתו"א כותרת על מאמר זה שהוא
לשון אדה"ז בעצמו (וגם נדפס באותיות רגילות) משמע כאופן
הב'. (באוה"ת מג"א ע' ב'תכז מכיא ממאמר זה וכותב "מש"ר"
מה שאמר (או: שכתב) רבינו], אמנם לשון זה (כמדומה) נמצא
גם על מאמרים שאינם לשון אדה"ז). ויש לבדוק מאמר זה איך
הוא מופיע בהכתב-יד ואכ"מ.

(4 ד"ה הקול קול יעקב בסידור יח, ג. (באוה"ת בראשית
תלא, א כותב: בד"ה הקל קול יעקב שבסידור שהוא כ"ק...
אאזמו"ר בעצמו. ובאוה"ת יתרו ע' ב'תרפו: וכמ"ש ג"כ בלשון
רבינו נ"ע בפסוק הקל קול יעקב).

(5 הערה לתיקון חצות - סידור קנא, ג.

(6 ד"ה לה"ע שו"ב, נדפס בס' מאמרי אדה"ז על ענינים
ע' תח, וש"נ שבכמה כת"י הוא בכותרת: כל זה המאמר הוא
מהגאון הגדול נר עולם מופת הדור מו"ה שניאור זלמן נשכג"מ
אשר מסר בכתב להשוחרט דק"ק בעליז. ולפי כת"י אלו ה"ה לשון
אדה"ז בעצמו.

(7 באוה"ת על ענינים ע' קמא כותב: כמו שראיתי בכ"י

רבינו ז"ל שהתחיל לכתוב ביאור על פ"י וענין או"א"ס, וראיתי שם ל' יכולת כמדומה לי על ענין האור כשכלול במאור כ'. ויכולת זו כו'. ע"כ באוה"ת. ועד"ז הוא בדרמ"צ קלו, א: ור וראיתי כ"ק ממו"ר הגדול אאזמו"ר נ"ע שכינה לבח"י זו בשם יכולת.

8) באוה"ת משפטים ע' א'רסו כותב: ועיין אגה"ק א"ח עט"ב, וכ"י רבינו ז"ל בענין הצללי' [כן צ"ל שם].

9) באוה"ת תצא ע' תתקסט כותב: ומבואר במ"א בכ"ק רבינו ז"ל איך בח"י גליא של הנשמה מתקשרא לבח"י גליא של הקדב"ה ע"י אמצעות בח"י גליא שבתורה ובח"י סתים של הנשמה מתקשרא לבח"י סתים דקודב"ה ע"י בח"י סתים שבתורה. (וראה מענין זה ב"משיחת ש"פ משפטים" ש.ז. בסופו ובהנסמן שם).

10) בפלח הרמון שה"ש פט, א נזכר בשם הצ"צ בענין מנשה שחתר חתירה מתחת כסה"כ ונתקבלה תשובתו: "ופ"י הב' הוא מכ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע שבח"י כסה"כ הוא בבח"י בריאה והוא בח"י כ"סוי והסתר כו' ולכן הי' צ"ל חתירה מתחת כסה כסה"כ". (וראה ג"כ מזה בסה"מ תקס"ב ס"ע לו ואילך ובהנסמן בהמ"מ (בח"ב) לתח"י המאמר שם. אוה"ת תולדות ע' 274).

11) בהנ"ל לא נסמנו כמה מאמרים שבקו"א ואגה"ק (ראה ס' התניא - ביבליוגרפ"י ע' 21 שכמה מהם אינם אגרות). ואגה"ק מהדו"ק. רשימות שבס' אגרות כ"ק אדה"ז (ד"ה נפש השפילה). כמה מתורות הה"מ שאפשר נכתבו ע"י אדה"ז (ע"י אוה"ת פינחס ע' א'קטז וסה"מ תק"ע ע' קעז). הגהתו לד"ה שובה ישראל (הובא באוה"ת שמיני ע' תסג). ד"ה בית שמאי ובית הלל בס' מאמרים הקצרים ע' שכז (ומצויין שם לאוה"ת שכתב ע"ז: נ' שהוא דברי רבינו ז"ל אות באות).

(ודא"ג במ"ש בס' 'התניא - ביבליוגרפ"א" ע' 24 בטעם שבתניא הוצאת תר"ס הוסיפו בקו"א את הד"ה ולהבין פרטי ההלכות, שהוא משום ששייך להקו"א וכו', "ולא רק משום אופייה שתואם את הקו"א, דאי משום הא ניתן הי' להוסיף ביאורים נוספים, כגון הביאור "להבין מה שכתוב בזוהר וע"ה כי התורה היא מזון לנפש האלוקית" הנמצא בכ"י ירושלים 4088 (בין אגרות הקודש), והוא שייך למובא בתניא פ"ה"). עכ"ד.

הנה ד"ה להבין מ"ש בזוהר וע"ה הנ"ל נדפס כעת בס' מאמרי אדה"ז על מארז"ל ע' רסח. אמנם מה שמוכן מהנ"ל שמאמר זה הוא לשון אדה"ז בעצמו (כהמאמרים שבקו"א), כמדומה שהוא ט"ס, ובכל הכת"י (כולל זה שמצויין אליו) אין שום הוכחה שמאמר זה שונה משאר מאמרי אדה"ז שנרשמו ע"י

מניחים (ואם משום שבכת"י אחד נרשם בסמוך לו אגרת מאדה"ז הלא זהו דבר הרגיל בהביכלאך שרושמים אגרות ומאמרים ביחד).
 ואת"ל, הרי מפורש בכת"י אחד שמאמר זה הוא הנחת אדהאמ"צ -
 ראה בהנסמן בהמ"מ לס' מאמרי אדה"ז שם).

* * *

בדרמ"צ (קע, א) מביא בארוכה מד"ה ושבתה תקס"ב שהכלים דאצ"י אינם בבחי' גבול ממש, ואחי"כ כותב: אמנם באגה"ק במאמר איהו וחיוהי כו' נראה להדיא שהכלים הן בבחי' גבול ממש... ועל מאמר הנ"ל (דאגה"ק) יש לסמוך יותר כי הוא מגוף כ"ק דמו"ר נ"ע אשר כ' בימים שלפני הסתלקותו בכפר פליענא. ע"כ.

ויש להסתפק, אם הפי' הוא שעל האגה"ק יש לסמוך יותר כי הוא מכ"ק אדה"ז בעצמו משא"כ המאמר דתקס"ב שנרשם ע"י השומעים (וכן תפס הפי' בפשטות בהמבוא ל"ס' התניא - ביבליוגרפי" ע' 21).

או הפי' שעל האגה"ק יש לסמוך יותר כי הוא נכתב בימים שלפני הסתלקותו והוא בתרא לגבי המאמר דתקס"ב. (ראה עד"ז בנוגע לענין אחר בלקו"ת מסעי צ, א: "ועיין לקמן בד"ה הנה גבי המסעות נתבאר... והדרוש ההוא בתרא הוא" [הראשון מתקס"ח והשני מתקע"א]).

(וראה בדרוש ג' שיטות טע"ט-יא (אוה"ת על מארז"ל וענינים ע' רעב-ה) ובאוה"ת בראשית קז, א שהביאור דושבתה תקס"ב הוא לשיטת הפרדס והביאור באגה"ק הוא לשיטת הע"ח ע"ש בארוכה).

הרב אלי' מטוסוב
 - ברוקלין נ.י. -

לזכות

הילדה חוה תחי'

לאורך ימים ושנים טובות

נולדה ש"ק פ' דברים – שבת חזון ו' מנ"א

תחי' שנת דברי משיח

ולזכות

דבורה לאה, מיכאל יהודה ארי' לייב הכהן

נחמה דינה, רחל, יצחק אליעזר הכהן

מנחם מענדל הכהן, נפתלי שמואל הכהן

שיחיו

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' דובער הכהן וזוג' חי' פריידא שיחיו

כהן

זקניהם

הרה"ת ר' זאב וזוג' ראצא שיחיו שילדקרויט